
Łukasz Sobczak

ITINERARIUM WIELKIEGO MISTRZA
ZAKONU KRZYŻACKIEGO
KONRADA ZÖLLNERA VON ROTENSTEIN (1382–1390) __

1. Uwagi wstępne

Wielki mistrz zakonu krzyżackiego Konrad Zöllner von Rotenstein nie doczekał się jak do tej pory publikacji, w której opracowano jego itinerarium¹. O znaczeniu sporządzania wykazów podróży w nauce pisał Antoni Gąsiorowski: „zestawienie itinerariów uzupełnia możliwości badawcze studiów nad majątkiem królewskim i sposobem jego użytkowania poprzez system stacji oraz nad średniowieczną skarbowością (świadczenia na rzecz króla ze strony miast i klasztorów w postaci stacji, podwód, ospów). Studium itinerariów pomaga poznać średniowieczny system komunikacji, przebieg dróg, usytuowanie przepraw itp. Duże znacznie mają też itineraria dla dyplomatyki, pozwalając na kontrolę dat dokumentów królewskich i związanych z królem, ułatwiając w sposób znaczny studia nad kancelariami królewskimi”². Największy wkład w badanie mobilności wielkich mistrzów zakonu krzyżackiego ma Klaus Neitmann, twórca itinerariów Konrada von Jungingen, Michała Küchmeistera i Konrada von Erlichshausen³. K. Neitmann ponadto wykorzystał itineraria zestawione przez innych badaczy, korygując je i wydając na nowo⁴. Itinerarium poświęcone Winry-

¹ Istnieje wiele definicji itinerariów, najtrafniejszą jednak w odczuciu autora podał Stanisław Kościalkowski: „Itinerarium (od słowa łacińskiego «iter» – gen. «itineris» – droga, podróż) jest to sporządzony, nie-raz drogą znużonych dociekań badawczych, wykaz miejscowości, w których pewna postać historyczna (papież, król, znakomity działacz czy wódz, wielki poeta) w ciągu całego życia lub w pewnym okresie tegoż przebywała”, S. Kościalkowski, *Historyka – wstęp do studiów historycznych*, Londyn 1954, s. 70. Z innymi definicjami itinerarium można zapoznać się w: P. Węcowski, *Polskie itineraria średniowieczne i nowożytnie. Przegląd badań i propozycje badawcze*, Studia Źródłoznawcze, 2000, t. XXXVII, s. 14.

² A. Gąsiorowski, *Itinerarium króla Władysława Jagiełły (1386–1414)*, Warszawa 1972, s. 9.

³ K. Neitmann, *Der Hochmeister des Deutschen Ordens In Preussen – ein Residenzherrscher unterwegs. Untersuchungen zu den Hochmeisteritineraren im 14. und 15. Jahrhundert*, Köln–Wien 1990.

⁴ Są to: W. Nöbel, *Michael Küchmeister Hochmeister des Deutschen Ordens 1414–1422*, Bad Godesberg 1969; C. A. Lückerath, *Paul von Rusdorf Hochmeister des Deutschen Ordens 1422–1441*, Bad Godesberg 1969. Obie pozycje zostały wydane w serii *Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens*.

chowi von Kniprode za lata 1352–1361 zestawił Bernhart Jähnig⁵. O pozostałe lata panowania uzupełnił je Walther Hubatsch, niestety, itinerarium to jest niekompletne i wymaga licznych poprawek⁶. Oba zestawienia połączył w sposób graficzny wspomniany B. Jähnig⁷. Graficzny sposób przedstawienia pobytów wielkiego mistrza jest jednak nieprecyzyjny, uogólnia bowiem miejsca pobytu do obszarów geograficznych, nie zaś do poszczególnych miejsc. Nie zawiera ono również dokładnych dat dziennych, jedynie podział na miesiące.

Największy zbiór dokumentów, które zostały wykorzystane przy tworzeniu itinerarium Konrada Zöllnera von Rotenstein zebrał i opracował Harro Gersdorf w monografii poświęconej czasom jego panowania⁸. Dokumenty zebrane przez H. Gersdorfa obejmują nie tylko czas piastowania przez Konrada urzędu wielkiego mistrza, ale także okres, gdy pełnił on niższe funkcje w zakonie krzyżackim. Zebrano tam również dokumenty, które wystawiane były za wiedzą wielkiego mistrza. Zestawienie stworzone przez H. Gersdorfa wykonane jest rzetelnie i nie budzi większych zastrzeżeń. Każdy z aktów posiada rozwiązana datę, określone miejsce, krótki i rzeczowy regest, spis świadków oraz miejsce, gdzie znajduje się oryginał dokumentu. Niezwykle przydatne jest także, zaznaczone przez autora, miejsce występowania danego dokumentu w innych opracowaniach źródłowych, ponieważ pozwala ono na porównanie obu edycji źródłowych w celu kontroli dat, miejsc nadania i treści. Nie można jednak uznać zestawienia poczynionego przez Gersdorfa itinerarium za idealne, ponieważ nie obejmuje ono wszystkich informacji poświadczających mobilność mistrza Konrada. Niezbędnym jest więc rozszerzenie wspomnianego zestawienia.

Itinerarium przedstawiono w formie kolumn, w których obok dat i miejsc zawarto informację o źródle, z którego pochodzi przekaz o obecności wielkiego mistrza w danym miejscu. Nazwy miejscowości podano w ich współczesnej wersji oraz w oryginale (pisane kursywą). Do itinerarium dołączono również wykaz używanych skrótów.

⁵ B. Jähnig, *Hat Keiser Karl IV. im Jahre 1355 mit Hochmeister Winrich von Kniprode verhandlet? Ein Beitrag zu Regierungsstil und Diplomatiegeschichte des Deutschen Ordens im 14. Jahrhundert*, *Blätter für deutsche Landesgeschichte*, Bd. 116, 1980, ss. 77–119.

⁶ W. Hubatsch, *Winrich von Kniprode, Hochmeister des Deutschen Ordens 1352–1382*, *Blätter für deutsche Landesgeschichte*, Bd. 119, 1983, ss. 15–32.

⁷ B. Jähnig, *Winrich von Kniprode – Hochmeister des Deutschen Ordens 1352–1382*, *Jahrbuch Preussischer Kulturbesitz*, B. 19, 1982, ss. 249–276.

⁸ H. Gersdorf, *Der Deutsche Orden im Zeitalter der polnisch-litauischen Union: die Amtszeit des Hochmeisters Konrad Zöllner von Rotenstein (1382–1390)*, Marburg/Lahn 1957.

2. Itinerarium wielkiego mistrza Konrada Zöllnera von Rotenstein (1382–1390)

Rok 1382

Data	Miejsce	Źródło
2 X – wybór na wielkiego mistrza	Malbork	Annalista s. 120.
31 X	Wyspa na rzece Dubissa	Regesta II nr 1091 Regesta II nr 1092 CEV nr 4 Regesta II nr 1090
1 XI	Wyspa na rzece Dubissa	CEV nr 5 CEV nr 6
3 XII	Człuchów (<i>Schlochau</i>)	HG nr 50/ Schlochau nr 141
28 XII	Malbork (<i>Marienburg</i>)	HG nr 51/ UBK nr 363

INSTYTUT POLSKIEJ HISTORII
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

Rok 1383

17 II	Olsztynek (<i>Hohenstein</i>)	HG nr 52
20 II	Dąbrówno (<i>Gilgenburg</i>)	HG nr 54
21 II	?	HG nr 55

23 II	Lidzbark Welski (<i>Lutterburgk</i>)	HG nr 56
Luty – kwiecień	?	CEV nr 8
9 III	Swornegacie (<i>Schwornigatz</i>)	HG nr 57/ Tuchel nr 91
21 III	Malbork	HG nr 58
Po 22 III	Sambia, Natangia	Annalista s. 124
26 III	Elbląg (<i>Elbing</i>)	HG nr 59/60 CDW 151
3 IV	Bartoszyce (<i>Bartenstein</i>)	CDPruss. nr 18/ HUB nr 773/ Pr. UB JS-JP 23 Hanserecesse nr 166
4 IV	<i>Neuenburg</i>	HG nr 61
15 IV	Niżowe (<i>Waldau</i>)	HG nr 62/ Regesta II nr 1100
23 IV	Mielnikow (<i>Rudau</i>)	HG nr 63/ Regesta I nr 427
12 V	Malbork	HG nr 64

INSTITUT PÓŁNOCPNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

28 V	Świecie (<i>Schwetz</i>)	HG nr 65
31 V	Starogard Gdański (<i>Stargard</i>)	HG nr 66
13 VI	Pasłęk (<i>Preussisch Holland</i>)	CDPruss. nr 15/ CDW nr 153/
25 VI	Przezmark (<i>Preussisch Mark</i>)	Pr. UB JS-FS 13 HG nr 67
9 VII	Uszakowo (Pokarmin) (<i>Brandenburg</i>)	HG nr 69
19 VII	<i>Christmemel</i>	Annalista s. 125
26 VII	Kaliningrad (Królewiec) (<i>Königsberg</i>)	HG nr 70
30 VII	Malbork	CEV nr 10/ LUB nr 1239
15 VIII	?	Wigand s. 622
15 VIII	?	Regesta II nr 1102
?	Litwa	Długosz s. 176
11 IX	Troki	Annalista s. 124/ Wigand s. 622

INSTYTUT POLSKICH KĘTRZYŃSKI
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

11 X	Malbork	CDW nr 157 HG 71
21 X	Gwardiejsk (Tapiawa)	Wigand, s. 623.

Rok 1384

1 I	Malbork	C. epist. XV nr 1/ CEV nr 12/ Lewicki nr 22
-----	---------	---

4 I	Malbork	HG nr 72
3 II	Malbork	HG nr 73/ CDW nr 166 APG 368/I 32

INSTYTUT PÓŁNOCNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

15 II	Gdańsk (<i>Danzig</i>)	APG 300D/ 46,7
12 III	Przezmark	HG nr 75
28 III	Lębork (<i>Lauenburg</i>)	Pr. UB JS-FS 20 Regesta II 1110
14 IV	Elbląg	Regesta II 1111/Regesta II 1112
15 IV	Malbork	HG nr 76
17 IV	Malbork	HG nr 77

13 V	Litwa (<i>Kawin, Marienwerder, Wilkenberg</i>)	Annalista s. 129 Wigand s. 626
28 V	Lębork	CDPruss. nr 22/
14 VI	<i>Marienwerder</i> (nad Wilią)	CEV nr 15/ CDPruss. nr 20/ Pr. Ub JS-FS 18
6 VII	Malbork	HG nr 79
6 VII	Malbork	Berichte nr 163
6 VII	Malbork	Berichte nr 164
7 VII	Malbork	CEV nr 16 ⁹ HG nr 80 HG nr 81 HG nr 82
10 VIII	Malbork	Regesta I nr 434
13 VIII	Malbork	HG nr 83
8 IX	Malbork	Regesta I nr 437
14 IX	Sztum (<i>Stuhm</i>)	AD Pelplin – Monastica Kartuzy 5

INSTYTUT PÓŁNOČNY
IM. WOJECIHA KĘTRZYŃSKIEGO

⁹ Regest w CEV pozbawiony jest miejsca wydania.

3 X	Malbork	HG nr 89/ KKG nr 9
18 XI	Działdowo (<i>Soldaw</i>)	HG nr 90
27 XI	Toruń (<i>Thorn</i>)	APT nr 41/ UBK nr 365
28 XI	Bierzgłowo (<i>Birgelau</i>)	APT nr 42/ CDPruss. nr 27/

30 XII

Malbork

Pr. UB JS-FS 25

HG nr 91/

Schlochau nr 143

INSTYTUT PÓŁNOCNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

Rok 1385

23 I	Malbork	CDW nr 180/ APG 368/I 28 AST 22
24 I	Malbork	APT nr 43/44 HUB nr 810/811 Pr.UB JS-JP 6 ¹⁰ / JS-JP 7
7 II	Elbląg	HG nr 94/95

¹⁰ Brak miejsca.

13 III	Tuchola (<i>Tuchel</i>)	HG nr 98/99 Schlochau nr 146/147
14 III	Kosobudy (<i>Kossabude</i>)	HG nr 100/ Tuchel nr 94
8 IV	Elbląg	CDW nr 183
15 IV	Sobowidz (<i>Sobowitz</i>)	APG 942/22 HG nr 102
21 IV	Królewiec	CEV nr 18
2 V	Gdańsk	APG 300D/70,20
3 V	Sztum	APT nr 45/ HUB nr 830/ Pr. UB JS-JP 10
? ¹¹	?	APT nr 46
30 V	Wyspa na rzece Dubissa	CEV nr 20
12 VII	Elbląg	HG nr 103

INSTYTUT PÓŁNOCNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

¹¹ Brak informacji o miejscu i dacie. Według A. Radziwińskiego i J. Tandeckiego koncept dokumentu mógł powstać, podobnie jak w przypadku dokumentu z 3 V, w Toruniu, co wskazywałoby na podobny czas i miejsce powstania obu dokumentów.

14 VII Pasłęk HG nr 104

16 VIII – 1 IX Marienburg nad Wilią Annalista ss. 137–138

Rok 1386

1 I Malbork Lewicki 22

25 II Gdańsk Simson s. 107

4 III Gniew HUB nr 863/
(Mewe) Pr. UB JS-JP 39

22 III Swornegacie HG nr 109
Schlochau nr 148

2 V Malbork APG 300D/37,8
AST nr 26/28
CDPruss. nr 39/
CDW 196
UBK nr 372/373
Posilge s. 142/
Pr. UB JS-FS 37/
Regesta I nr 446/447; Regesta
II nr 1131

3 V Malbork Regesta I nr 438; Regesta II
nr. 1117

INSTITUT PÓLNOCHODNI
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

17 V	Gdańsk	APG 300D/79, 141
3 VI	Malbork	Cramer s. 106/ Regesta II nr 1135
24 VI	Nowe (<i>Neuenburg</i>)	Wegner s. 302
10 VII	Lębork	APG 300D/37,9/ CDPruss. nr 38 Lewicki nr 34 PrUB JS-FS 3/PrUB JS-FS 34/ PrUB JS-FS 36 Regesta I nr 409; Regesta II nr 1136, nr 1137, nr 1138
12 VII	Lębork	AST 30
16 VII	Starogard Gdański	HG nr 111
2 VIII	Malbork	HG nr 112 Schwengel ss. 413–415
4 VIII	Elbląg	HG nr 113
przed 5 VIII	?	PrUB JS-JP 44
5 VIII	?	APT nr 47/ CDPruss. nr 40 HUB nr 876

INSTYTUT PÓŁNOČNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

16 VIII	Malbork	PrUB JS-FS 35/ Regesta II nr 1141/ APG 368/II 15
30 VIII	Malbork	CDW nr 200 HG nr 114
8 X	Malbork	CDW nr 201
18 X	Malbork	HG nr 116
26 X	Malbork	PrUB JS4
30 XI	Malbork	HG nr 117

INSTYTUT PÓŁNOGÓRNY IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

Rok 1387

17 I	Malbork	HG nr 120
7 II	Malbork	HG nr 132
13 IV	Malbork	HG nr 134
1 V	Elbląg	Regesta II nr 1146
4 VI	Drużnoje (Wargen)	HG nr 136

16 VI	Kwidzyn (<i>Marienwerder</i>)	CDW nr 213/ Cramer s. 106/ Regesta II nr 1147/ UBK nr 377
28 VI	Nowe	HG nr 137
9 VII ¹²	<i>Im campo Curtzem</i>	Lewicki nr 55/ LUB nr 1240
27 VII	Malbork	Pr. UB DH 338
15 VIII	Malbork	HG nr 138
8 IX	Malbork	APG 300D/ 40,31
24 IX	Malbork	HG nr 143 Regesta II 1150
27 IX	Sztum	HG nr 144
1 X	Malbork	HG nr 145
13 X	Wierzbica (<i>Vierzighuben</i>)	HG nr 146
11 XI	Malbork	Regesta I nr 453; II nr 1153
3 XII	Malbork	HG nr 148
26 XII	Malbork	Berichte nr 173

¹² W opracowaniu A. Lewickiego dokument ten występuje bez miejsca i dokładnej daty (*post Martium*).

Rok 1388

?	Bagrationsk (Pruska Ława) (Eylaw)	HG nr 149
?	Bagrationsk (Pruska Ława)	HG nr 150
21 I	Malbork	Lewicki nr 74
3 II	Sztum	HG nr 154
16 III? ¹³ 11–21 IV	Sztum Toruń - Raciąż	APT nr 50 CEV nr 39/ Annalista ss. 150–151.
22 IV	Toruń	Regesta II 1160
28 IV	Świecie	Regesta I nr 456
30 IV	Świecie	CDPruss 48 Regesta II 1161
7 V	<i>Einsidel</i>	Berichte nr 176/ CDPruss. nr 52/ CEV nr 41/ PrUB JS-FS 48

¹³ Data roczna ustalona przez autorów w oparciu o M. Magdański, *Organizacja kupiectwa i handlu toruńskiego do roku 1403*, Toruń 1939.

15 V	Družnoje	HG nr 157/158 Regesta II 1162
20 V	Gwardiejsk (Tapiawa) (<i>Tapiau</i>)	HG nr 159
21 V	Gwardiejsk (Tapiawa)	HG nr 160/161
25 V	Barciany (<i>Barten</i>)	HG nr 162/163
8 VI	Elbląg	HG nr 164
17 VI	Malbork	HG nr 165
10 VIII	Malbork	CDPruss. nr 50/ CEV nr 45/ PrUB JS-FS 46
21 VIII	Malbork	HUB nr 940/ Pr. UB nr JS-JP 61/ Regesta II nr 1169
po 21 VII? ¹⁴	?	APT nr 49
Wrzesień	Litwa	Wigand ss. 633–634
19 X	Malbork	Regesta II nr 1170/ Regesta II nr 1171

INSTYTUT PÓŁNOCNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

¹⁴ Data dzienna wywnioskowana na podstawie odwołania w treści dokumentu do układu z 21 VIII 1388 r.

4 XI	Tapiawa (Gwardiejsk)	CEV nr 46/ Lewicki nr 92 ¹⁵
1 XII	Malbork	HG nr 166
3 XII	Malbork	HG nr 167/ CDW nr 226/ Regesta I nr 465 Regesta II 1172
26 XII	Malbork	Cramer ss. 131–133
30 XII	Malbork	HG nr 170

INSTYTUT PÓŁNOČNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

Rok 1389

początek 1389 roku	?	PrUB JS-JP 49
6 I	Malbork	HUB nr 958/ HUB nr 959/ PrUB JS-JP 70 ¹⁶ / PrUB JS-JP 72
10 I	Malbork	HG nr 171/172
21 I	Malbork	CDPruss. nr 70/ CEV nr 49

¹⁵ Według tej edycji źródłowej wielki mistrz przebywał *in castro Rupino* (*Rupcow*).

¹⁶ Brak miejsca.

5 IV	Sztum	APT nr 53
13 IV	Malbork	HG nr 175 OFR 1 ¹⁷
po 16 IV	?	OFR 2
3 V	Człuchów	PrUB JS-JL 19
20 V	Gdańsk	APG 300D/ 46,10
23–26 V	Gdańsk	OFR 4/5/6/7
czerwiec ¹⁸	Sztum	OFR 9/10
2 VI	?	OFR 12/13 PrUB JS-JP 75 ¹⁹
11 VI	?	OFR 14
14 VI	Ostróda (<i>Osterode</i>)	CDPruss. nr 60/ Lewicki nr 104/ OFR 15 Pr. UB JS-FS 6
16 VI	Pasłęk	HG nr 176

¹⁷ Brak miejsca.

¹⁸ Brak daty dziennej.

¹⁹ Oznaczone jako początek czerwca.

18 VI	Elbląg	CDPruss. nr 55/ OFR 17 Pr. UB JS-FS 51 Lewicki nr 105
19 VII	Malbork	HUB nr 977/ Pr. UB JS-JP 80 OFR 18
26 VII	Człuchów	CDPruss. nr 58/ Lewicki nr 107/ OFR 19/20 Pr. UB JS-FS 2
		Regesta II 1188
27 VII	Czarne (<i>Hammerstein</i>)	CEV nr 56 OFR 21
31 VII	Człuchów	OFR 23
6 VIII	Świecie	Pr. UB JS-JL 20 OFR 24/25
7 VIII	Grudziądz	OFR 26
8 VIII	Toruń	HUB nr 981/ Lewicki nr 112 OFR 22

INSTYTUT PÓŁNOCNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

9 VIII	Malbork	CDPruss. nr 69 PrUB1389.08.09 Lewicki nr 108
11 VIII	Rogoźno	OFR 27/28
14 VIII	Malbork	HG nr 182
16 VIII	Malbork	HG nr 183 OFR 30/31
29 VIII	Brodnica (Strasburg)	CEV nr 57 OFR 32/33/34
31 VIII	Brodnica	CEV nr 58 OFR 35
8 IX	Toruń	CDPruss. nr 63/ OFR 36 Pr. UB JS-JP 81 Lewicki nr 112
9 IX	Nieszawka (Nessau)	Berichte nr 186 OFR 37
9 IX	Toruń	OFR 38
15 IX	Radzyń Chełmiński (Rehden)	Pr. UB DH 408 OFR 39/40

INSTYTUT PÓŁNOCNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

16 IX	Pokrzywno (<i>Engelsburg</i>)	OFR 41
22 IX	Partęczyny (<i>Partenschin</i>)	APG 687 D/47 HG nr 184/ OFR 42 Tuchel nr 99 Regesta I nr 480

23 IX Bratian OFR 43/44

(*Brattian*)

25 IX Iława OFR 45/46

29 IX ? Frydrychowicz s. 205

4 X Sztum OFR 48

5 X Sztum OFR 49

6 X Sztum OFR 50

11 X Mątowy Wielkie
(*Montau*) Cramer s. 106/
Regesta II nr 1189

22 X Malbork
Lewicki nr 114/
CDPruss. nr 54
OFR 51/52/53/54/55/
56/57
Pr. UB JS-FS 50

INSTYTUT PÓŁNOCNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

31 X Malbork CDPruss. nr 72/
 CEV nr 61
 OFR 58/59
 Pr. UB JS-FS 54

1 XI Malbork CDPruss. nr 72

13 XI Malbork LUB nr 1265
 OFR 60

16 XI Malbork CEV nr 62
 OFR 61

8 XII ? OFR 62

22 XII Malbork Regesta II nr 1193

24 XII Malbork HG nr 187/
 Wegner s. 402

Rok 1390

23 III Malbork CDPruss. nr 73/
 Lewicki nr 129/
 PrUB JS-FS 55

1 V Sztum HUB nr 1013/
 PrUB JS-FS 3/
 PrUB JS-JL 16

INSTYTUT PÓŁNOCNY
 IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

27 V	Kaliningrad (Królewiec)	HG nr 190/191
12 VI	Malbork	Regesta II 1204
13 VI	Malbork	HG nr 194
27 VI	Malbork	CEV nr 70 HG nr 195
17 VII	Elbląg	Berichte nr 189/ Lewicki nr 138
7 VIII	Malbork	Berichte nr 190/ CDPruss. nr 78/ OFR 63/64/65 PrUb JS-FS 60/ JS-FS 61
8 VIII	Malbork	CDPruss. nr 79/ OFR 66 ²⁰ /67 PrUb nr JS-FS 59 Lewicki nr 139/140
10 VIII	Malbork	OFR 68
12 VIII	Malbork	OFR 70
13 VIII	Malbork	OFR 71
18 VIII	Malbork	OFR 72

INSTYTUT PÓŁNOCPNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

²⁰ Brak miejsca.

20 VIII – dzień

śmierci Konrada

Malbork

Annalista s. 164.

Wykaz skrótów używanych w itinerarium

AD Pelplin

Annalista

Archiwum Diecezjalne w Pelplinie.

Annalista Thorunenses, w: *Scriptores rerum Prussicarum*, bearb. von T. Hirsch, M. Toepfen, E. Strehlke, Bd. 3, Leipzig 1866.

APG

Archiwum Państwowe w Gdańsku.

APT

Katalog dokumentów i listów krzyżackich Archiwum Państwowego w Toruniu. T. 1 (1254–1454), wyd. A. Radzimiński, J. Tandecki, Warszawa, 1994.

AST

Acten des Ständetage Preussens unter der Herrschaft des Deutschen Ordens, hrsg. von M. Toepfen, Bd. I, Leipzig 1874.

Berichte

Die Berichte der Generalprokuratoren des Deutschen Ordens an der Kurie, bearb. von K. Forstreuter, Bd. 1, Leipzig 1965.

CDPruss.

Codex Diplomaticus Prussicus, hrsg. von J. Voigt, Bd. IV, Königsberg 1853.

CDW

Codex Diplomaticus Warmiensis oder Regesta und Urkunden zur Geschichte Ermlands, hrsg. von C. P. Woelky, Bd. 3, Leipzig 1874.

C. epist. XV

Codex epistolaris seaculi decimi quinti, ad A. Sokołowski, J. Szujski, w: *Monumenta Medii Aevii Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. II, Kraków 1876.

CEV

Codex Epistolaris Vitoldi magni ducis Lithuaniae 1376-1430, ad A. Prochaska, w: *Monumenta Medii Aevii Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. VI, p. 1–2, Cracoviae 1882.

Cramer

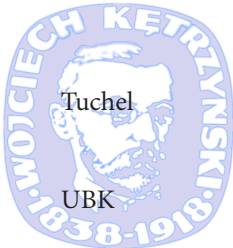
Cramer H., *Geschichte des vormaligen Bisthums Pomesanien: ein Beitrag zur Landes- und Kirchen -Geschichte des Königreichs Preußen*, Marienwerder 1884.

- Długosz *Jana Długosza roczniki czyli kroniki sławnego królestwa polskiego. Księga dziesiąta 1370-1405, tłum. J. Mrukówna, Warszawa 1981.*
- Frydrychowicz Frydrychowicz R., *Geschichte der Cistercienserabtei Pelplin und ihre Bau und Kunstdenkmäler*, Düsseldorf 1905.
- Hanserecense *Hanserecense. Die Recesse und andere Akten der Hansetage, 1. Abt.: von 1256-1430*, bearb. von K. Koppmann, Bd. 3, Leipzig 1875.
- HG Gersdorf H., *Der Deutsche Orden im Zeitalter der polnisch-litauischen Union: die Amtszeit des Hochmeisters Konrad Zölner von Rotenstein (1382-1390)*, Marburg 1957.
- HUB *Hansisches Urkundenbuch*, bearb. von K. Kunze, Bd. IV, Halle 1896.
- KKG *Księga komturstwa gdańskiego*, wyd. K. Ciesielska, I. Janosz-Biskupowa, Warszawa – Poznań – Toruń 1985.
- Lewicki *Index actorum saeculi XV ad res publicas Poloniae spectantium quae quidem typis edita sunt exceptis his. quae dr. A. Prochaska in „Codice Vitoldi” et dr. A. Sokołowski atque dr. J. Szujski in „Codice epistolari saeculi XV” ediderunt*, ad A. Lewicki, w: *Monumenta Medii Aevii Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. XI, Cracoviae 1888.
- LUB *Liv-, Est- und Kurländisches Urkundenbuch nebst Regesten*, hrsg. von F. G. von Bunge, H. Hildebrandt, Ph. Schwartz, Bd. III, Reval 1857.
- OFR *Regesten zu den Briefregistern des Deutschen Ordens: die Ordensfolianten 2a, 2aa und Zusatzmaterial : mit einem Nachdruck von Kurt Lukas: Das Registerwesen der Hochmeister des deutschen Ritterordens, maschinenschrift. phil. Diss. Königsberg 1921*, hrsg. und bearb. von S. Kubon, J. Sarnowsky, Göttingen 2012.
- Posilge *Johann von Posilge*, w: *Scriptores rerum Prussicarum*, bearb. von T. Hirsch, M. Toepfen, E. Strehlke, Bd. 3, Leipzig 1866.

INSTYTUT POLSKIEJ HISTORII I ETNOLOGII
IM. WOJCIECHA ŁOBODZKIEGO

- Pr. Ub Das virtuelle Preußische Urkundenbuch:
URL: (<http://www1.uni-hamburg.de/Landesforschung/orden.html>), (19.12.2015)
- Regesta I/II *Regesta historico – diplomatica ordinis s. Mariae Theutonicorum 1198 – 1525*, p. I, II, hrsg. von E. Joachim, W. Hubatsch, Göttingen 1948.
- Simson Simson P., *Geschichte der Stadt Danzig in 4 Bänden*, Bd. 4, Danzig 1913.
- Schlochau *Handfeste der komturei Schlochau*, bearb. von P. Panske, Danzig 1921.
- Schwengel Georgius Schwengel, *Ad historiam ecclesiasticam Pomeraniae apparatus pauper subsidia literaria poscens a viris bonis et doctis collectus ad interim a Georgio Schwengel Cartusiae Priore 1749*, wyd. B. Czapla, Toruń 1985.
- Tuchel *Urkunden der komturei Tuchel: Handfesten und Zinsbuch*, bearb. von P. Panske, Danzig 1911.
- UBK *Urkundenbuch des Bistums Culm.*, bearb. von K. P. Woelky, Bd. 1, 1885-1887.
- Visitatione *Visitatione im Deutschen Orden im Mittelalter*, hrsg. von M. Biskup, I. Janosz-Biskupowa, t. I, Marburg 2002.
- Wegner *Kulturgeschichte des Schwetzer Kreises*, bearb. von R. Wegner, Bd. 1, Posen 1872.
- Wigand *Die Chronik Wigands von Marburg*, w: *Scriptores rerum Prussicarum*, bearb. von T. Hirsch, M. Toeppen, E. Strehlke, Bd. 2, Leipzig 1866.

INSTYTUT HISTORICZNY
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO